



G CONSELLERIA
O PRESIDÈNCIA,
I FUNCIÓ PÚBLICA
B I IGUALTAT
/ ESCOLA BALEAR
ADMINISTRACIÓ
PÚBLICA

UNITAT 1

CURS BÀSIC DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS

CONTINGUTS

1. Conceptes bàsics
2. Marc normatiu
3. Organismes relacionats amb la prevenció

OBJECTIUS



Autoria: Servei de Prevenció

Data d'elaboració: març de 2017

Aquesta obra es difon mitjançant la llicència [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

INTRODUCCIÓ.....	3
OBJECTIUS.....	4
1. CONCEPTES BÀSICS.....	5
1.1. El treball.....	5
1.2. La salut.....	5
1.3. Els riscos laborals.....	6
1.4. Els factors de risc.....	7
1.5. Danys derivats del treball.....	8
1.5.1. <i>Accidents de treball.....</i>	<i>9</i>
1.5.2. <i>Malalties professionals.....</i>	<i>10</i>
1.5.3. <i>Altres patologies del treball.....</i>	<i>11</i>
1.5.4. <i>Altres repercussions.....</i>	<i>12</i>
1.6. PREVENCIÓ DE RISCS LABORALS.....	12
1.6.1. <i>Seguretat en el treball.....</i>	<i>13</i>
1.6.2. <i>Higiene Industrial.....</i>	<i>13</i>
1.6.3. <i>Ergonomia i psicociologia aplicada.....</i>	<i>14</i>
1.6.4. <i>Medicina del treball.....</i>	<i>14</i>
2. MARC NORMATIU.....	15
2.1. Antecedents normatius.....	15
2.2. La Constitució espanyola.....	16
2.3. Estatut dels treballadors.....	16
2.4. Convenis col·lectius.....	16
2.5. Llei de prevenció de riscos laborals(LPRL).....	17
2.5.1. <i>Raons de la Llei de prevenció de riscos laborals.....</i>	<i>19</i>
2.5.2. <i>Característiques de la Llei de prevenció.....</i>	<i>20</i>
2.5.3. <i>Àmbit d'aplicació.....</i>	<i>20</i>
2.5.4. <i>Principis de l'activitat preventiva.....</i>	<i>21</i>
2.5.5. <i>Drets del treballadors.....</i>	<i>21</i>
2.5.6. <i>Obligacions de l'empresari.....</i>	<i>22</i>
2.5.7. <i>Obligacions del treballador.....</i>	<i>23</i>
2.5.8. <i>Responsabilitat de l'empresari.....</i>	<i>24</i>
2.5.9. <i>Obligacions específiques dels fabricants, importadors i subministradors de maquinària, equips, productes i estris de treball.....</i>	<i>24</i>
3. ORGANISMES RELACIONATS AMB LA PREVENCIÓ.....	25
ANNEX.....	28



INTRODUCCIÓ

En aquest curs es pretén oferir una visió conjunta que permeti comprendre millor el que representa el treball i la importància de les condicions en les quals es realitza, els riscos i els danys que poden derivar-se d'unes condicions laborals inadequades, la necessitat de la prevenció, així com la regulació legal bàsica existent en aquests temes.

Històricament hi ha hagut estudiosos que s'han interessat en la prevenció de malalties i accidents derivats de la feina. Es poden trobar descripcions d'algunes malalties professionals com les produïdes en la mineria, obtenció de sofre, plom, etc, realitzades per Plató, Hipòcrates i Galè. De major importància va ser l'aportació de Bernardo [Ramazzini](#), creador de la medicina del treball que, en la seva obra *De Morbis Artificum Diatriba* publicada el 1690, proposa ja el terme *higiene* i descriu detalladament els riscos de 54 professions diferents, mesures higièniques personals, pauses, exercicis, ventilació, temperatura, peces de protecció, etc. A partir d'aquesta data comencen els primers estudis seriosos sobre la matèria. La Revolució Industrial, com a conseqüència de la introducció de la tecnologia al món laboral, va motivar no només l'augment de la producció, sinó també noves formes de perdre la salut, fet que motiva l'aparició de diferents disposicions normatives que afecten especialment la seguretat i higiene en el treball (com la limitació de la jornada laboral, treball de menors i dones, dret d'associació, de vaga...).

Com es pot observar, el desenvolupament de la seguretat i salut en el treball va tenir lloc especialment amb els avanços de la medicina, amb la qual es confonen els seus orígens i també amb la creació i evolució del Dret del Treball i la Seguretat Social. Malgrat que la perspectiva era diferent, antigament es pretenia bàsicament atenuar els danys dels accidents. En canvi, el concepte actual de seguretat i salut pretén evitar els accidents derivats del treball (la prevenció).

Concepció proteccionista: atenuar els danys Concepció preventiva (actual): evitar els danys
--

OBJECTIUS

- Conèixer la relació existent entre el treball i la salut dels treballadors.
- Identificar els principals danys a la salut derivats del treball i estimar la seva transcendència social.
- Identificar les condicions o factors existents en el treball que poden repercutir en la salut dels treballadors.
- Conèixer els drets i deures legals existents en relació amb la prevenció de riscos laborals.



El Curs Bàsic de Prevenció de Riscos Laborals té com finalitat preparar i habilitar per a desenvolupar les funcions de nivell bàsic. Es tracta de dotar l'alumne de les capacitats i habilitats necessàries per a poder col·laborar en la gestió de la prevenció i protecció de riscos laborals, segons el contingut del programa de formació per a l'acompliment de les funcions de nivell bàsic conforme l'annex IV del Reglament dels Serveis de Prevenció (Reial Decret 39/97, de 17 de gener).

1. CONCEPTES BÀSICS

1.1. El treball

Es pot definir com l'activitat conscient i productiva de l'home a través de la qual modifica l'ambient que l'envolta, orientada a obtenir els béns o mitjans que li calen per satisfer les seves necessitats.

El món del treball, igual que la societat en què es desenvolupa, està en procés de canvi permanent. Els processos de treball, els mitjans tècnics que s'utilitzen, la forma d'organització, no són els mateixos que fa uns anys.

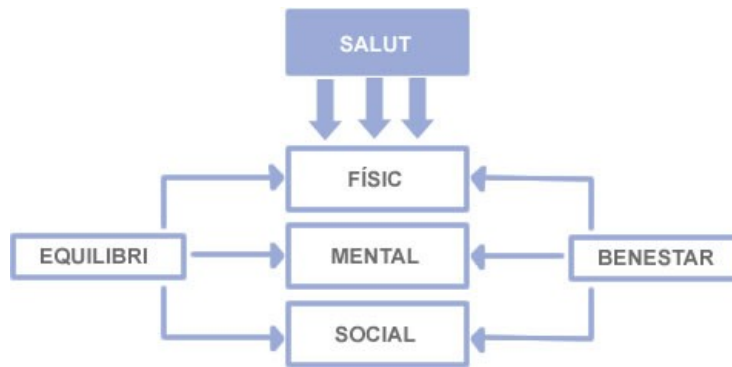
Característiques del treball:

- ✓ activitat humana
- ✓ activitat social
- ✓ activitat organitzada
- ✓ activitat assalariada
- ✓ activitat tecnificada, s'utilitzen màquines, eines, instruments

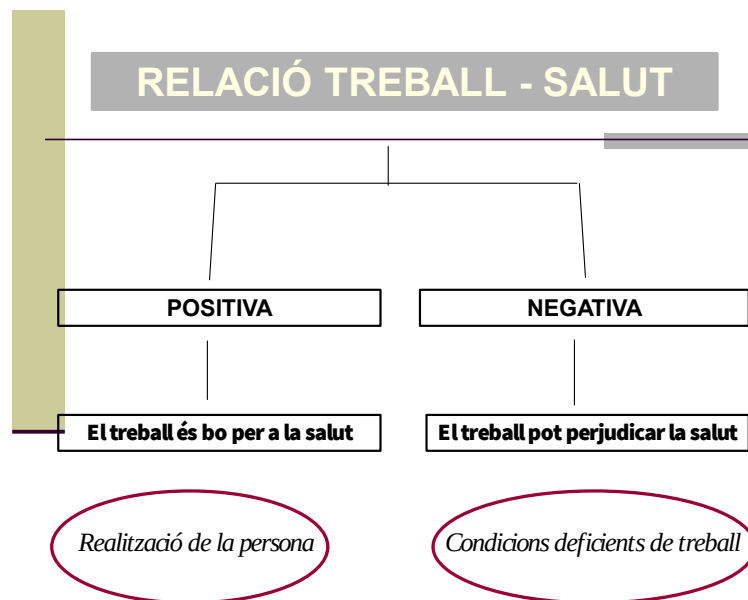
1.2. La salut

Normalment, el concepte que tenim de salut s'associa amb no tenir malalties.

En l'actualitat, el concepte més ampli i acceptat és el de l'Organització Mundial de la Salut, que defineix la salut com l'estat de benestar físic, mental i social complet i no merament l'absència de dany o malaltia. Es tracta d'una definició molt completa i és important ressaltar la triple dimensió de la salut física, mental i social, així com la importància que estiguin en equilibri a cada persona.



El treball i la salut estan interrelacionats. La salut dels treballadors està relacionada amb els processos de canvis tecnològics, amb l'evolució de l'empresa, amb els processos de treball, cosa que pot provocar canvis en les condicions de seguretat i salut dels treballadors.



De manera general, es pot indicar que tots els elements presents en els llocs de treball que poden influir negativament sobre la salut dels treballadors són els denominats factors de risc laboral, i generen els riscos laborals. A continuació veurem aquests conceptes que figuren en la Llei de prevenció de riscos laborals.

1.3. Els riscos laborals

L'article 4 de la Llei de prevenció de riscos laborals entén com a risc laboral «la possibilitat que un treballador sofreixi un determinat dany derivat del treball».



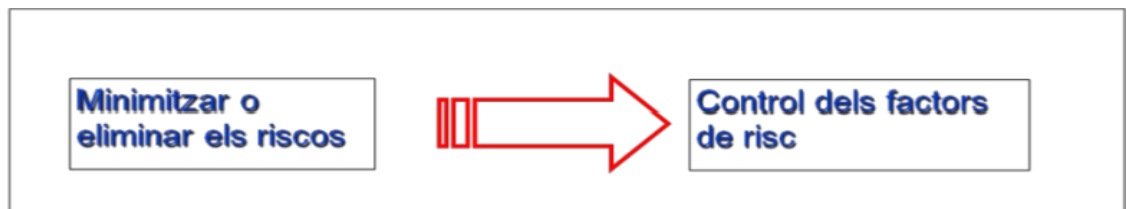
El problema és que no és una substància o alguna cosa material que normalment es pugui mesurar de manera concreta. En aquest sentit, s'ha d'entendre com la possibilitat de perdre la salut, probabilitat determinada per molts factors, uns coneguts però uns altres no i per això no podem determinar-lo amb exactitud. La valoració del risc laboral es fa utilitzant dues magnituds:

1. Probabilitat: el risc es pot materialitzar en major nombre d'ocasions a causa del temps que s'està exposat al risc, a la quantitat de vegades que s'executa la tasca, el nombre de persones implicades en la tasca o a la zona que es desenvolupa la mateixa, etc.
2. Severitat: és la gravetat de la lesió que pugui suposar el risc materialitzat (les conseqüències possibles). Poden ser lleus, greus o fins i tot mortals.

Per a evitar o minimitzar els riscos és necessari controlar els factors de risc.

1.4. Els factors de risc

Es poden definir com els elements, productes, mitjans de treball, energies, substàncies, tecnologies, condicions organitzatives i conductuals als quals estam exposats, que fan més o menys probable la materialització dels successos no desitjats i determinen la magnitud dels riscos.



Exemple:

Si hem de fer feina amb aquesta escala de mà:



En aquest cas, tenim:

FACTOR DE RISC: és l'escala amb deficiències en les seves condicions de seguretat.

RISC LABORAL: és el de caiguda.

Els factors de risc es refereixen a:

1. Condicions de seguretat: són els elements materials que utilitzam o estan presents en el treball (màquines, instal·lacions, eines, combustibles, etc.).
2. Medi ambient de treball: són els elements que es poden trobar presents en el medi ambient físic en el que desenvolupam la nostra feina; és a dir, la presència en el medi ambient de treball d'agents físics, químics i/o biològics que puguin donar lloc a un ambient contaminat, i la possible afectació de l'individu exposat.
3. Càrrega de treball: són les exigències que la mateixa feina imposa sobre la persona que la desenvolupa, tant les físiques (esforç físic, manipulació de càrregues, postures de treball, etc.) com les mentals (nivell d'atenció, grau de satisfacció, etc.).
4. Organització del treball: inclou la forma en què estan repartides les diferents tasques individuals, el seu ritme d'execució, les relacions dins del centre de treball (entre els mateixos treballadors i persones externes, proveïdors, clients), el tipus de comandament, etc.

La presència no controlada d'aquests quatre factors pot ocasionar danys derivats del treball, com els accidents de treball i les malalties professionals.

1.5. Danys derivats del treball

La Llei de prevenció de riscos laborals defineix en l'article 4 com a «danys derivats del treball»: les malalties, patologies o lesions sofertes amb motiu o ocasió del treball. Podem dividir aquests danys en tres categories:



1.5.1. Accidents de treball

Legalment s'entén per accident de treball tota lesió corporal que el treballador o la treballadora sofreixi amb ocasió o a conseqüència del treball que executa per compte d'altre (art. 115 RD Legislatiu 1/1994, de 20 de juny, pel qual s'aprova el Text Refós de la Llei General de la Seguretat Social).

Aquest concepte inclou:

- ✓ Les lesions que es produeixen en el centre de treball i durant el desenvolupament normal de la feina.
- ✓ Les produïdes en el trajecte habitual entre el centre de treball habitual i el domicili del treballador (accidents *in itinere*).
- ✓ En els trasllats durant la jornada a causa del tipus de feina (accidents *in comissio*). Per exemple ordenances, xòfers, tècnics, etc., que s'han de desplaçar a altres llocs dins la jornada de treball.
- ✓ Agreujament de lesions prèvies.
- ✓ Malalties no considerades malalties professionals però produïdes pel treball.

No tindran la consideració d'accident de treball:

- a) Els que siguin per força major estranya al treball, entenent que aquesta és la que sigui de tal naturalesa que no presenti cap relació amb la feina que s'executava en el moment de l'accident.
- b) Els que siguin per *dolo* o imprudència temerària del treballador accidentat.



En canvi, no impediran la qualificació d'un accident com de treball:

- La imprudència professional que és conseqüència de l'exercici habitual d'un treball i es deriva de la confiança que aquest inspira.
- La concurrència de culpabilitat civil o criminal de l'empresari, d'un company de treball de l'accidentat o d'un tercer, tret que no guardi relació alguna amb el treball.

Els accidents tenen causes naturals i explicables, no sorgeixen per casualitat o «mala sort». Sempre són un conjunt (múltiples causes) de condicions insegures i actes insegurs relacionats amb l'organització del treball, que hem d'estudiar per prevenir que tornin a aparèixer successos similars que donin lloc a nous accidents.

Per això, des d'una perspectiva preventiva podem definir l'accident de treball com:

«Succés anormal, no volgut ni desitjat, que es presenta de forma brusca i inesperada, normalment és evitable, interromp la continuïtat del treball i pot causar lesions a les persones».

1.5.2. Malalties professionals

Segons l'article 116 de la Llei General de la Seguretat Social, s'entendrà per malaltia professional la contreta a conseqüència del treball executat per compte d'altre en les activitats que s'especifiquin en el quadre que s'aprovi per les disposicions d'aplicació i desenvolupament d'aquesta Llei, i que estigui provocada per l'acció dels elements o substàncies que en aquest quadre s'indiquin per a cada malaltia professional.

El vigent quadre de malalties professionals va ser aprovat per Reial decret 1299/2006, de 10 de novembre, pel qual s'aprova el quadre de malalties professionals en el sistema de la Seguretat Social i s'estableixen criteris per a la seva notificació i registre.

Els requisits legals per considerar una malaltia com a professional són:

- ✓ Treball per compte d'altre.
- ✓ Inclòs en el quadre de malalties professionals.
- ✓ Produïda per les activitats que s'especifiquin en aquest quadre.

- ✓ Produïda per l'acció dels elements o substàncies que en aquest quadre s'indiquin per a cada patologia.

En conseqüència, les malalties concretes com a conseqüència del treball i que no estiguin contemplades com a malalties professionals seran considerades, a efectes legals, com a accidents de treball.

Al marge de la definició legal des del punt de vista preventiu podem fer una definició més àmplia:

«El deteriorament lent i progressiu de la salut del treballador produït per una exposició continuada a un agent o agents contaminants durant el temps de treball».

Les malalties professionals són de difícil prova ja que els efectes apareixen normalment després d'anys d'exposició.

Diferències entre accident de treball i malaltia professional:

ACCIDENT DE TREBALL	DIFERÈNCIA	MALALTIA PROFESSIONAL
Es presenta de sobte	INICI	És el resultat d'un procés lent i progressiu
Externes, provoquen una lesió directa a l'organisme	CAUSA	Externes, però agents que penetren a l'organisme
De forma ràpida i violenta	MANIFESTACIÓ	Lenta i progressiva
Fàcil	IDENTIFICACIÓ	Difícil
Requereix tractament de xoc (primers auxilis, cures d'urgència, quirúrgic...)	TRACTAMENT	Requereix tractament mèdic
Gairebé sempre imprevisible, però es pot prevenir	PREVISIBILITAT	És poc previsible pel tipus de feina i característiques personals

1.5.3. Altres patologies del treball

El treball pot ocasionar altres patologies de difícil catalogació perquè no són de naturalesa física i afecten l'equilibri mental i social dels treballadors. Poden materialitzar-se en malalties de tipus somàtic o psicosomàtic que poden afectar la salut en el concepte global, i que s'han de estudiar des del punt de vista preventiu.

En aquest apartat trobam la càrrega de treball (física i mental), que pot ocasionar patologies de caire ergonòmic i psicosocial, que poden manifestar-se en:

- Fatiga laboral: és el desgast que es produeix per un excés de treball sense ser compensat pel descans. Pot ser físic (muscular) i mental.
- Estrès: és la percepció d'un desequilibri substancial entre la demanda i la capacitat de resposta de l'individu, sota condicions en les quals el fracàs davant aquesta demanda es percep com una amenaça.
- Insatisfacció laboral: és la sensació de falta de gratificació que sent la persona pel que fa a les seves funcions de treball.

1.5.4. Altres repercussions

Els danys derivats del treball no només poden produir pèrdues de salut, que són sense dubte les més importants, també es poden ocasionar pèrdues de caire material i econòmic, tant per a les empreses com per a tota la societat. Per exemple:

- ✓ Temps de treball perdut
- ✓ Retards en la producció
- ✓ Despeses de contractació i formació dels treballadors que calgui incorporar per suplir els accidentats o malalts
- ✓ Danys materials
- ✓ Retards en el subministrament a clients i pèrdua de clientela
- ✓ Deteriorament d'imatge tant interna com externa de l'empresa

1.6. Prevenció de riscos laborals

És el conjunt d'activitats adoptades o previstes en totes les fases d'activitat de l'empresa per tal d'evitar o disminuir els riscos derivats del treball (article 4 de la Llei de prevenció de riscos laborals).

L'objectiu principal de la prevenció és eliminar o disminuir la possibilitat de sofrir agressions a la salut en el treball. Per dur a terme aquest objectiu es defineixen els principis generals de l'acció preventiva a aplicar en el treball i que han de



vincular les empreses, administracions públiques i els propis treballadors. Aquests principis figuren a l'art. 15 de la Llei de prevenció i són els següents:

- a) Evitar els riscos.
- b) Avaluar els riscos que no es poden evitar.
- c) Combatre els riscos a l'origen.
- d) Adaptar el treball a la persona, tant pel que fa a la concepció dels llocs de treball, com a l'elecció dels equips i els mètodes de treball i, en particular, de producció, per tal d'atenuar el treball monòton i repetitiu, i de reduir-ne els efectes en la salut.
- e) Tenir en compte l'evolució de la tècnica.
- f) Substituir allò perillós pel que comporti poc o cap perill.
- g) Planificar la prevenció, buscant un conjunt coherent que hi integri la tècnica, l'organització del treball, les condicions de treball, les relacions socials i la influència dels factors ambientals en el treball.
- h) Adoptar mesures que anteposin la protecció col·lectiva a la individual.
- i) Donar les instruccions necessàries als treballadors.

La prevenció és una ciència multidisciplinària, necessita estudiar els problemes des d'un punt de vista global. Segons el seu camp d'actuació trobam quatre especialitats preventives que estudiarem de manera més específica en els següents mòduls del curs:

1. Seguretat en el treball
2. Higiene industrial
3. Ergonomia i psicociologia aplicada
4. Medicina del treball

1.6.1. Seguretat en el treball

És el conjunt de tècniques i procediments que tenen per objecte eliminar o disminuir el risc que es produeixin els accidents de treball. El seu camp d'estudi abasta factors tècnics com:

- Seguretat estructural
- Màquines i altres equips de treball a motor
- Eines manuals
- Contactes elèctrics
- Incendis i explosions
- Llocs i espais de treball per dimensions, ordre i neteja...
- Manipulació, transport i emmagatzematge de material, per postures inadequades, equips de transport...
-

1.6.2. Higiene industrial

És una tècnica que preveu l'aparició de malalties professionals, estudiant, valorant i modificant el medi ambient físic, químic o biològic del treball.

El seu camp d'actuació està centrat en els agents contaminants ambientals del lloc de treball i el seu objectiu és evitar que arribin a produir un dany a la salut dels treballadors. Aquest contaminants poden ser:

- ✓ Físics: soroll, vibracions, temperatura, humitat
- ✓ Químics: substàncies utilitzades o presents (sòlids, líquids, gasosos)
- ✓ Biològics: bacteris, virus, fongs

1.6.3. Ergonomia i psicociologia aplicada

És una disciplina preventiva orientada a abordar els factors de risc derivats principalment de la càrrega de treball (física o mental) i de la forma en què està organitzada la feina, amb l'objectiu d'adaptar el treball a la persona que l'ha de realitzar. Pràcticament, es pot dividir en dues categories:

- Ergonomia: estudia la càrrega física del lloc de feina. El seu objectiu és adaptar les tasques, eines, espais i l'entorn en general a la capacitat i necessitats de les persones, de manera que millori l'eficiència, seguretat i



benestar dels treballadors. Actua en el disseny de l'ambient de treball, mitjançant tècniques de concepció del lloc de feina, en l'organització, en el projecte d'instal·lacions...

- **Psicosociologia aplicada:** es dedica a l'estudi i tractament dels factors de naturalesa psicosocial i organitzativa existents en el treball que poden repercutir en la salut del treballador. Dins el seu àmbit d'actuació està l'anàlisi de factors com el tipus de jornada laboral (nocturn, a torns...), l'automatització, falta de comunicació, introducció de noves tecnologies o noves formes d'organització del treball, etc. Tracta de prevenir patologies derivades de l'estrès, insatisfacció, esgotament psíquic...

1.6.4. Medicina del treball

És una disciplina mèdica que, partint del coneixement del funcionament del cos humà i del medi en què es desenvolupa la seva activitat, en aquest cas el laboral, té com a objectius la promoció de la salut (o prevenció de la pèrdua de la salut), la curació de les malalties i la rehabilitació.

2. MARC NORMATIU

2.1. Antecedents normatius

L'evolució històrica d'aquesta matèria segueix un procés semblat a l'experimentat en altres països europeus i el primer gran impuls s'aconsegueix amb la promulgació de la Llei Dato d'Accidents de Treball, de 30 de gener de 1900, per la qual els empresaris estaven obligats a cobrir econòmicament el risc professional dels seus treballadors (perspectiva proteccionista). En aquest moment neixen les mútues d'accidents de treball: associacions d'empresaris per assegurar les possibles contingències derivades d'algun accident de treball.

Abans de la reglamentació actual, hi havia un desordenat conjunt de normes administratives de molt variada condició i continguts. La norma bàsica de caire més tècnic era l'Ordenança General de Salut i Higiene en el Treball de 1971.

Actualment, l'ordenament jurídic espanyol en matèria de seguretat i salut en el treball està compost per una normativa específica (derivada de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, Llei de prevenció de riscos laborals) i altres normes que contenen alguns aspectes aplicables en aquest camp (Estatut dels Treballadors, normativa de la Seguretat Social, normativa de Sanitat, normativa d'Indústria, convenis col·lectius...).



La norma principal és la Constitució espanyola, a partir de la qual es desenvolupa la resta de les disposicions que regulen la política de l'Estat en aquesta matèria (singularment a través de lleis, reials decrets i ordres ministerials).

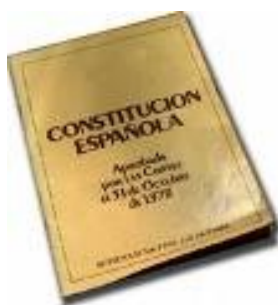
En el camp internacional també existeixen normes que vinculen o poden vincular la legislació sobre la matèria, com la Organització Internacional del Treball i altres organismes supranacionals. Cal ressaltar la normativa comunitària que pretén harmonitzar les legislacions sobre seguretat i salut en el treball dels països de la Unió Europea. D'aquestes Directives Comunitàries, la més significativa és, sens dubte és la Directiva marc 89/391/CEE, que va ser incorporada al dret espanyol mitjançant la Llei de Prevenció.

La "transposició" d'una Directiva bàsicament consisteix en convertir-la en una norma legal que sigui d'obligat compliment.

La Directiva Marc 89/391/CEE va ser traslladada al dret espanyol mitjançant la Llei de Prevenció de riscos laborals (Llei 31/1995, de 8 de Novembre).

2.2. La Constitució espanyola

A la Constitució espanyola trobam referències a la prevenció en el seu concepte actual dins els principis rectors de la política social i econòmica:

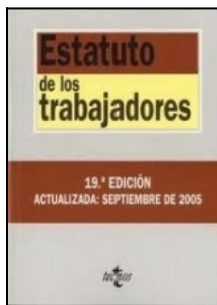


- ✓ Art. 40.2: recull el mandat dirigit als poders públics de «vetllar per la seguretat i higiene en el treball».
- ✓ Art. 43: reconeix el dret a la protecció de la salut i assenyala que «compeix als poders públics organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives (...)».

2.3. Estatut dels Treballadors

L'Estatut dels Treballadors, aprovat per Reial decret Legislatiu 1/1995, de 24 de març, regula els deures i drets dels treballadors.

Recull aspectes com «el dret dels treballadors a la seva integritat física i a una política adequada de seguretat i higiene» (art. 4), i assenjala com deure els treballadors «observar les mesures de seguretat i higiene que s'adoptin» (art. 19).



2.4. Convenis col·lectius

Un conveni col·lectiu és un contracte sorgit de la negociació entre els representants dels empresaris (associació empresarial o la direcció de l'empresa) i els representants dels treballadors (els sindicats, el comitè d'empresa o els delegats de personal). Mitjançant aquest instrument es fixen les condicions laborals a les quals s'han d'ajustar els contractes individuals de treball dins el seu àmbit funcional d'aplicació i el seu termini de vigència temporal.

Respecte a la prevenció de riscos laborals tenen la funció de MILLORAR I DESENVOLUPAR els aspectes laborals i la seva interpretació conforme a la normativa bàsica aplicable.

2.5. Llei de prevenció de riscos laborals (LPRL)

La Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals (LPRL) va ser aprovada el 8 de novembre i publicada en el Butlletí Oficial de l'Estat (BOE) núm. 269/1995, de 10 de novembre. Des d'aleshores ha estat modificada per diverses lleis, entre les quals destaca la Llei 54/2003, de 12 de desembre, de reforma del marc normatiu de la prevenció de riscos laborals (BOE 298/2003, de 13 de desembre).

És la norma bàsica estatal que conté els principis de la prevenció, conforme als quals s'interpreta la matèria preventiva.

La LPRL té l'objectiu de promoure la seguretat i salut de les persones treballadores mitjançant l'aplicació de les mesures i el desenvolupament de les activitats necessàries per a la prevenció dels riscos derivats del treball.

LLISTAT NO EXHAUSTIU DE NORMATIVA EN PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS

- Llei de Prevenció de Riscos Laborals. Llei 31/1995, de 8 de novembre
- Reglament dels serveis de Prevenció. RD 39/1997 RD 39/1997, de 17 de gener
- RD 1932/1998, d'11 de setembre, d'adaptació de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, a l'àmbit dels centres i establiments militars
- RD 67/2010, de 29 de gener, d'adaptació de la legislació de Prevenció de Riscos Laborals a l'Administració General de l'Estat
- Reial decret 216/1999, de 5 de febrer, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut en l'àmbit de les Empreses de Treball Temporal
- Disposicions mínimes en matèria de senyalització de seguretat i salut en el treball. RD 485/1997, de 14 d'abril
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut en els llocs de treball. RD 486/1997, de 14 d'abril
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut relatives a la manipulació manual de càrregues que comporti riscos, en particular dorsolumbars per als treballadors. RD 487/1997, de 14 d'abril
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut relatives al treball en equips que inclouen pantalles de visualització. RD 488/1997 de 14 d'abril
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut relatives a la utilització pels treballadors d'equips de protecció individual (EPIs) RD 773/1997, de 30 de maig
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut per a la utilització pels treballadors en el treball d'equips de treball. RD 1215/1997 de 18 de juliol
- Disposicions mínimes de seguretat i de salut que han d'aplicar-se en les obres de construcció, temporals o mòbils. RD 1627/1997 de 24 d'octubre
- Disposicions mínimes de protecció de l'exposició a agents biològics durant el treball. RD 664/1997, de 12 de maig
- RD 258/1999, de 12 de febrer, pel qual s'estableixen condicions mínimes sobre la protecció de la salut i l'assistència mèdica dels treballadors de la mar
- Protecció de la salut i seguretat dels treballadors contra els riscos relacionats amb els agents químics durant el treball. RD 374/2001, de 6 d'abril
- Disposicions mínimes per a la protecció de la salut i la seguretat dels treballadors del risc elèctric. RD 614/2001, de 8 de juny
- RD 171/2004, de 30 de gener Desenvolupa l'article 24 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre 1995, de Prevenció de Riscos Laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials.
- RD 2177/2004, de 12 de novembre, pel qual es modifica el Reial decret 1215/1997, de 18 de juliol, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut per a la utilització pels treballadors dels equips de treball, en matèria de treballs temporals en altura
- Protecció dels treballadors dels riscos derivats de l'exposició al soroll durant el treball. RD 286/2006, de 10 de marzo



A partir d'ella s'estableixen una normativa de desenvolupament sobre aspectes més concrets (serveis de prevenció, llocs de treball, manipulació de càrregues, treballs amb PVDs, utilització d'EPIs, obres de construcció, etc.).

La LPRL s'estructura en set capítols, tretze disposicions addicionals, dues disposicions transitòries, una disposició derogatòria i dues disposicions finals.

El recull actualitzat de la normativa dins l'àmbit de la prevenció es pot consultar a la pàgina web de l'Institut Nacional de Seguretat i Salut en el Treball (<www.insst.es>). Aquest organisme científic tècnic de l'Administració General de l'Estat també és l'encarregat d'elaborar les Guies Tècniques orientatives (no vinculants) per a la interpretació dels reglaments derivats de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals.

EXEMPLES DE GUIES TÈCNIQUES DE L'INSST

EXEMPLES DE GUIES TÈCNIQUES DE L'INSST

- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la utilització de llocs de treball
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la utilització de càrregues
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la manipulació manual de càrregues
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la utilització d'equips amb pantalles de visualització
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb l'exposició a agents biològics
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb l'exposició durant el treball a agents cancerígens o mutagènics
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la utilització dels equips de treball.
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a la utilització dels equips de treball.
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos sobre senyalització de seguretat i salut
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos per a la utilització pels treballadors en el treball d'equips de protecció individual
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a les obres de construcció
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relatius a les obres de construcció
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb agents químics
- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb la protecció del risc elèctric
- Exposició al Soroll. Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb l'exposició al soroll

2.5.1. Raons de la Llei de prevenció de riscos laborals

- Necessitat de posar en pràctica el disposat en l'art. 40.2 de la Constitució.
- Necessitat d'incorporar a l'ordenament intern la normativa comunitària europea.

- Necessitat de reunir en un únic text legal la normativa sobre la matèria.
- Necessitat social, reclamada per treballadors i empresaris.

2.5.2. Característiques de la Llei de prevenció

Les disposicions de caràcter laboral contingudes en ella i en les seves normes reglamentàries tenen el caràcter de dret MÍNIM INDISPONIBLE, és a dir, poden ser millorades i desenvolupades mitjançant instruments com els convenis col·lectius.

Per tant, la prevenció és irrenunciable tant per a l'empresari com per als treballadors.

2.5.3. Àmbit d'aplicació

- ✓ A totes les relacions laborals regulades per l'Estatut dels Treballadors Art. 1.1: «el qui voluntàriament presti els seus serveis retribuïts per compte d'altre i dins l'àmbit d'organització i direcció d'una altra persona, física o jurídica, denominada ocupador o empresari».
- ✓ Funcionari i personal contractat per l'Administració.
- ✓ A les societats cooperatives, si hi ha socis que presten el seu treball personal.

Quan la Llei parla d'empresa o d'empresari hem d'entendre que inclou també les administracions públiques, siguin estatals, autonòmiques o locals, així com els seus organismes dependents.

Malgrat la seva vocació d'universalitat, la Llei estableix una sèrie de limitacions per a determinades activitats i col·lectius en l'àmbit de la funció pública, excloent també el personal al servei de la llar familiar, encara que estableix que les normatives específiques que s'elaborin per a regular la seguretat i salut dels treballadors afectats per aquestes limitacions, han d'inspirar-se en la pròpia Llei.

La LPRL no és d'aplicació en aquelles activitats on les seves particularitats ho impedeixin dins l'àmbit de les funcions públiques de:

- Policia, seguretat i resguard duaner.
- Serveis operatius de protecció civil i peritatge forense en els casos de risc greu, catàstrofe i calamitat pública.
- Forces armades i activitats militars de la Guàrdia Civil.

Tampoc no és d'aplicació a la relació laboral de caràcter especial del servei de la llar familiar (servei domèstic).

2.5.4. Principis de l'activitat preventiva

El fonament de l'acció preventiva està basat en dues característiques bàsiques:

- Dret del treballador. La finalitat principal de la Llei de prevenció és garantir el dret genèric de tota persona treballadora a tenir una protecció eficaç en matèria de seguretat i salut en el treball.
- Obligació de l'empresa. L'empresari té el deure de protegir els treballadors davant els riscos laborals.

L'acció preventiva ha de fer-se d'acord amb els següents principis generals (article 15 de la LPRL):

- ✓ Evitar els riscos
- ✓ Avaluar els riscos que no es poden evitar
- ✓ Combatre els riscos en el seu origen
- ✓ Adaptar la feina a la persona
- ✓ Tenir en compte l'evolució de la tècnica
- ✓ Substituir el que sigui perillós pel que comporti poc perill o no en comporti
- ✓ Planificar la prevenció
- ✓ Avantposar les mesures de protecció col·lectiva a les individuals
- ✓ Facilitar les degudes instruccions als treballadors

Aquest principis suposen un deure general de prevenció per a l'empresari, que haurà de prendre en consideració les capacitats professionals dels treballadors/ores en matèria de seguretat i salut laboral en el moment d'ordenar-los fer les tasques.

L'abast d'aquest deure general haurà de preveure les distraccions o imprudències no temeràries que pugui tenir el treballador.

2.5.5. Drets del treballadors

El treballadors tenen dret a:

- Rebre informació sobre:
 - Els riscos per a la seguretat i la salut en el treball.
 - Les mesures i activitats de protecció i prevenció aplicables.
 - Les mesures adoptades en situacions d'emergència.
- Rebre formació en matèria preventiva:
 - Teòrica i pràctica, suficient i adequada.
 - En el moment de la contractació (en qualsevol modalitat o durada del contracte) i quan es produeixin canvis de les condicions de treball.



- És obligatòria l'assistència del treballador, i serà impartida en hores de feina o descomptant-les de la jornada laboral i sense cap cost per als treballadors/es.
- La consulta i participació sobre:
 - La planificació i organització en el treball i en la introducció de noves tecnologies, sempre que pugui afectar la seguretat i la salut del treballadors.
 - L'organització i desenvolupament de les activitats de protecció de la salut i de la prevenció.
 - La designació de treballadors encarregats de les mesures d'emergència.
 - Els procediments d'informació i documentació en l'àmbit de la prevenció.
 - El projecte i l'organització de les activitats formatives sobre prevenció.
- La vigilància de la seva salut en funció dels riscos inherents al treball, que serà de caràcter voluntari exceptuant casos especials (disposicions legals, avaluació dels efectes de les condicions de treball, verificació de si l'estat de salut del treballador pot constituir un perill per a ell mateix o per a altres), on caldrà un informe previ dels representants dels treballadors.
- Paralitzar l'activitat en cas de risc greu i imminent. El treballador podrà abandonar el seu lloc de treball quan consideri que la seva vida o salut està exposada a un risc greu i imminent.
- Especial protecció als treballadors especialment sensibles:
 - Persones amb estats físics, psíquics o sensorials especials, els que estan en estats o situacions que impliquen major vulnerabilitat als riscos (art. 25 LPRL).
 - Treballadores en situació d'embaràs o part recent (art. 26 LPRL).
 - Treballadors menors de 18 anys (art. 27 LPRL).
- Els treballadors amb relacions de treball temporals, de durada determinada i en empreses de treball temporal gaudiran del mateix nivell de protecció, en matèria de seguretat i salut, que la resta de treballadors de l'empresa on presten els seus serveis.

2.5.6. Obligacions de l'empresari

El deure general de prevenció de l'empresari es materialitza en una sèrie d'obligacions que ha complir mitjançant l'adopció de les mesures necessàries, com:

- Integrar l'activitat preventiva dins l'empresa. El Pla de prevenció és l'instrument bàsic.
- L'avaluació de riscos laborals. És el procés dirigit a estimar la magnitud d'aquells riscos que no hagin pogut evitar-se, obtenint la informació necessària perquè l'empresari estigui en condicions de prendre una decisió



- apropiada sobre la necessitat d'adoptar mesures preventives i, en tal cas, sobre el tipus de mesures que han d'adoptar-se.
- La planificació de l'activitat preventiva. Si els resultats de l'avaluació de riscos posen de manifest situacions de risc, l'empresari realitzarà les activitats preventives que siguin necessàries per eliminar, o, si això no és possible, reduir i controlar aquests riscos.
 - Investigar els danys produïts als treballadors.
 - La informació, consulta i participació i formació dels treballadors.
 - La planificació de les actuacions en cas d'emergència i de risc greu i imminent.
 - Proporcionar els equips de treball (màquines, eines...) adequats de manera que compleixin les garanties de seguretat i salut quan s'utilitzen.
 - Proporcionar i vetllar per l'ús efectiu dels equips de protecció individual (casc, guants, botes de seguretat...)
 - La vigilància de la salut dels treballadors.
 - Coordinació d'activitats empresarials¹. Quan en un mateix centre de treball desenvolupin la seva activitat treballadors de dues o més empreses (concurrència d'activitats), aquestes empreses hauran de cooperar en l'aplicació de la normativa de prevenció de riscos laborals, i establiran els mitjans de coordinació necessaris. En el cas d'empreses que contractin o subcontractin amb altres la realització d'obres o serveis corresponents a la pròpia activitat també han de vigilar que aquests contractistes i subcontractistes compleixin la normativa de prevenció de riscos laborals.

2.5.7. Obligacions del treballador

En contraposició a totes les obligacions de l'empresari, correspon a cada treballador vetllar per la seva pròpia seguretat i salut en el treball i per la d'aquelles altres persones a les quals pugui afectar la seva activitat, d'acord amb les seves possibilitats i la formació i instruccions rebudes. És a dir:

- ✓ Col·laboraran amb l'empresari per aconseguir la màxima eficàcia de les mesures preventives.
- ✓ Utilitzaran adequadament les màquines, aparells, eines, productes perillosos i qualsevol altre mitjà amb el qual desenvolupin el treball, així com els mitjans i equips de protecció.
- ✓ Informaran immediatament sobre qualsevol situació que, al seu judici i per motius raonables, comporti un risc per a la seguretat i salut dels treballadors.

¹ Regulat pel RD 171/2004, de 30 de gener, pel qual es desenvolupa l'article 24 de la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals, en matèria de coordinació d'activitats empresarials.

2.5.8. Responsabilitat de l'empresari²

Els incompliments dels deures de protecció dels riscos laborals poden originar una sèrie de responsabilitats de tipus:

- ✓ Administrativa: es tradueix en la possibilitat de ser sancionat per incompliment de la normativa laboral i, en concret, per la normativa de prevenció de riscos laborals. El subjecte sancionador és la Inspecció de Treball i Seguretat Social.
- ✓ Civil: responsabilitat per compensar econòmicament a les persones que han sofert danys i perjudicis a causa dels nostres actes.
- ✓ Penal: la corresponent a la comissió d'un delictes (de manera específica en els arts. 316 a 318 del Codi Penal). Està prevista per conductes considerades més greus i es poden imposar sancions en forma de penes de presó.

El Text refós de la Llei General de la Seguretat Social (art. 23 del RD Legislatiu 1/1994, de 20 de juny) també preveu que en els casos en què per accident de treball o malaltia professional s'hagi imputat responsabilitat a l'empresari per omissió de mesures de seguretat es pot establir un recàrrec del 30 al 50 % de totes les prestacions econòmiques de la Seguretat Social.

2.5.9 Obligacions específiques dels fabricants, importadors i subministradors de maquinària, equips, productes i estris de treball

Els fabricants, els importadors i els subministradors de maquinària, equips, productes i estris de treball estan obligats a assegurar que aquests elements no constitueixin una font de perill per al treballador, sempre que estiguin instal·lats i siguin utilitzats en les condicions, la forma i amb les finalitats que han recomanat.

Estan obligats a envasar-los i etiquetar-los de manera que se'n permeti la conservació i la manipulació en condicions de seguretat i se n'identifiqui clarament el contingut i els riscos per a la seguretat i la salut dels treballadors que comportin el seu emmagatzemament o la seva utilització.

Per aquest motiu han de subministrar la informació que indiqui la manera correcta d'utilització per part dels treballadors, les mesures preventives addicionals que s'hagin de prendre i els riscos laborals que comportin tant el seu ús normal com la seva manipulació o utilització inadequades, i les recomanacions pel seu manteniment.

² Els incompliments dels treballadors en aquesta matèria poden donar lloc a l'exercici de la potestat disciplinària per part de l'empresari.

3. ORGANISMES RELACIONATS AMB LA PREVENCIÓ

En l'àmbit internacional podem destacar l'Organització Internacional del Treball (OIT). Es tracta d'un organisme supranacional en el qual participen representants dels governs, els empresaris i els treballadors dels països membres. La seva funció consisteix en l'establiment d'unes directrius de caràcter general en matèria laboral, d'aplicació als països que les ratifiquen, ja que queden integrades en el seu ordenament jurídic. Els seus objectius principals són promoure els drets laborals, fomentar oportunitats d'ocupació dignes, millorar la protecció social i enfortir el diàleg en el tractament d'assumptes relacionats amb el treball.

En l'àmbit europeu, tenim l'Agència Europea per a la Seguretat i Salut en el Treball (European Agency for Safety and Health at Work). És un òrgan de la Unió Europea que té l'objectiu de fomentar la millora del medi de treball, protegir la salut i seguretat dels treballadors i proporcionar tota la informació científica, tècnica i econòmica d'utilitat en la protecció de la salut i la seguretat en el treball.

En l'àmbit nacional poden mencionar:

Comissió Nacional de Seguretat i Salut en el Treball

És un òrgan col·legiat assessor de les administracions públiques en la formulació de les polítiques de prevenció i participa en les matèries de seguretat i salut en el treball.

Està integrada per representants de l'Administració General de l'Estat, de les Administracions de les Comunitats Autònomes i de les ciutats de Ceuta i Melilla i per representants de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives.

Institut Nacional de Seguretat i Salut en el Treball (INSST)

És un òrgan tècnic autònom que depèn administrativament del Ministeri de Treball i Seguretat Social, que realitza una labor molt important en assessorament, estudi i formació de la prevenció dels riscos laborals.



Disposa d'una pàgina web molt interessant on es recull la normativa, estudis, informació i articles d'interès en relació a la prevenció de riscos laborals

<www.insst.es>

Inspecció de Treball i Seguretat Social



És l'òrgan tècnic que depèn del Ministeri de Treball i Seguretat Social responsable del servei públic de control i vigilància del compliment de les normes d'ordre social que inclou les responsabilitats administratives pertinents en què puguin incórrer empreses i treballadors, així com l'assessorament i la informació en qüestions laborals i de seguretat social.

En matèria de prevenció de riscos laborals desenvolupa tant actuacions preventives com correctores o sancionadores, mitjançant requeriments de compliment de disposicions relatives a la seguretat i la salut dels treballadors.

Organismes de les Comunitats Autònomes

Les Comunitats Autònomes desenvolupen dins del seu àmbit de competència, funcions de promoció de la prevenció, assessorament tècnic, vigilància i control del compliment de la normativa de prevenció de riscos laborals.

Els òrgans de les Comunitats amb competències en Prevenció de Riscos Laborals desenvolupen funcions de recerca dels accidents, la formació i l'assessorament tècnic i constitueixen, juntament amb la Inspecció de Treball, els òrgans de l'Administració que mantenen una relació més directa amb els treballadors i les empreses.

Dins la Comunitat Autònoma de les Illes Balears és la Direcció General de Treball i Salut Laboral adscrit a la Conselleria d'Economia i Competitivitat. Hi podeu accedir directament a través de l'adreça <<http://dgtrebal.caib.es>>.

Mútues d'Accidents de Treball i Malalties Professionals de la Seguretat Social

Una Mútua d'Accidents de Treball i Malalties Professionals de la Seguretat Social és una associació empresarial sense ànim de lucre autoritzada pel Ministeri de Treball i Seguretat Social i sota la seva direcció i tutela. La seva activitat està dirigida al tractament integral dels accidents de treball i les malalties professionals de les empreses associades, tant en el seu aspecte econòmic com a preventiu, sanitari o recuperador (actualment també pot gestionar les prestacions econòmiques per incapacitat temporal derivada de les contingències comuns que els treballadors de les empreses associades puguin patir).



L'empresa pot triar lliurement a quina mútua associar-se o fins i tot si vol que aquestes contingències siguin cobertes directament per la pròpia Seguretat Social.

Des del punt de vista preventiu, poden desenvolupar un conjunt d'activitats preventives amb la finalitat d'assistir a les empreses associades en la incorporació o millora de l'activitat preventiva, com:

- Anàlisi de factors determinants dels accidents de treball i malalties professionals.
- Assessorament per al compliment de les obligacions legals en matèria de prevenció.
- Estudis, enquestes i estadístiques de sinistralitat.
- Orientació i contribució a la seva formació i a l'actualització de coneixements en matèria preventiva.
- Jornades i seminaris sobre actualització i posada al dia dels coneixements en matèria preventiva.
- Divulgació de la prevenció, publicacions, documentació bàsica, ajudes per a l'avaluació de riscos, i altres activitats preventives que necessiti i vulgui fer l'empresa.
- Campanyes de sensibilització, educació preventiva i sanitària, que impliquin una millora dels hàbits i actituds per al treball.

ANNEX: DEFINICIONS

- PREVENCIÓ: conjunt d'activitats o mesures adoptades o previstes en totes les fases d'activitat de l'empresa amb la finalitat d'evitar o disminuir els riscos derivats del treball.
- RISC LABORAL: possibilitat que un treballador pateixi un determinat dany derivat del treball.
- DANYS DERIVATS DEL TREBALL: malalties, patologies o lesions sofertes amb motiu o ocasió de la feina.
- RISC LABORAL GREU I IMMINEENT: aquell que sigui probable racionalment que es materialitzi en un futur immediat i pugui suposar un dany greu per a la salut dels treballadors/ores.

També es considerarà que existeix un risc greu i imminet quan sigui probable racionalment que es materialitzi una exposició a agents susceptibles de causar danys greus a la salut de les persones treballadores en un futur immediat, encara que els danys greus per a la salut no es manifestin de forma immediata.

- PROCESSOS, ACTIVITATS, OPERACIONS, EQUIPS O PRODUCTES «POTENCIALMENT PERILLOSOS»: aquells que, en absència de mesures preventives específiques, originen riscos per a la seguretat i la salut dels treballadors que els desenvolupen o els utilitzen.
- EQUIP DE TREBALL: qualsevol màquina, aparell, instrument o instal·lació utilitzada en el treball.
- CONDICIÓ DE TREBALL: qualsevol característica del treball que pugui tenir una influència significativa en la generació de riscos per a la seguretat i salut del treballador/a. En queden específicament incloses:

- a) Les característiques generals dels locals, les instal·lacions, els equips, els productes i altres instruments existents en el centre de treball.
- b) La naturalesa dels agents físics, químics i biològics presents en l'ambient de treball i les seves corresponents intensitats i concentracions, o bé els seus nivells de presència.
- c) Els procediments per a la utilització dels agents esmentats anteriorment que influeixen en la generació dels riscos per a la seguretat i salut de les persones treballadores.
- d) Totes aquelles altres característiques de la feina, incloent-hi les relatives a la seva organització i ordenació, que influeixen en la magnitud dels riscos als quals estigui exposat el treballador.



- EQUIP DE PROTECCIÓ INDIVIDUAL (EPI): qualsevol equip destinat a ser portat o subjectat pel treballador perquè el protegeixi d'un o diversos riscos que puguin amenaçar la seva seguretat o la salut en el treball, així com qualsevol complement o accessori destinat a aquesta finalitat.